

DE BORCHT

BAARLOOS VERLEDEN

HISTORISCHE WERKGROEP DE BORCHT
PERIODIEKE UITGAVE VOOR DE ABONNEES VAN ONZE SPOKKELINGEN EN DE
BORCHTLIEDEN

Secretariaat:
C.J.M. Vaessen
Postbus 8355
5990 AB Baarlo
Telefoon : 077-4772182
E-mail: hwbaarlo@hetnet.nl
Website: <http://deborcht.baarlo.com>

ISSN 1568-1939
April 2008 nr. 21

BONGAARTHOF

Bongaarthof is een van die oude namen die bijna verloren waren gegaan. Zie artikel elders in dit Baarloos Verleden. De naam is weer nieuw leven ingeblazen doordat hij in iets gewijzigde vorm gegeven is aan een gebouw dat in de nabijheid van de oude hof is verzezen; villa Bongardhof.

Hoe de oude boerderij uit 1617 eruit zag toont bijgaande foto. Reeds in 1326 wordt de Bongaarthof voor het eerst genoemd. In de jaren twintig van de vorige eeuw werd het grote huis afgebroken en bouwde de familie van Betteray er een nieuwe woning die we nu nog kennen als café de Zwaan.

GOEDEREN VAN NAAM TE BAARLO 1

De sprokkeling van het afgelopen jaar is vrij geruisloos op het eind van 2007 gepubliceerd. Dit doet het gedegen werk een beetje te kort. Al is het geen leesboek om op een avond uit te lezen, toch heeft het zeker zijn waarde omdat veel gegevens in dit boek behoed zijn voor de vergetelheid. Duidelijk wordt dat er in het verleden veel namen bestonden voor woningen en diverse percelen grond die zo goed als verdwenen zijn. Dat huizen voor de nummering een naam droegen is verklaarbaar. Helaas ze zijn die namen vaak verdwenen. In een dorp als Baarlo zijn amper gevelstenen bekend die de naam levend houden. Jammer. Misschien een goede reden om eens te kijken of uw huis geen historisch verantwoorde naam kan dragen die zichtbaar kan getuigen van het verleden. Of heeft er misschien op het perceel waar u woont niet een huis gestaan dat eeuwen lang een naam droeg. Een goede reden om het eerste deel alvast eens door te spitten naar zo'n naam. De stof is zo uitgebreid dat in de toekomst nog een tweede deel zal verschijnen. Wilt u dit onderwerp dan compleet hebben dan bestaat nu nog de kans om deel 1 aan te schaffen nu het nog op voorraad is.

SPROKKELING 2008

De sprokkeling van dit jaar staat al stevig in de steigers. Het grote schrijfwerk is gereed. De schrijver kan beginnen met bijschaven en polijsten. Als trouwe lezer bent u benieuwd naar de aard ervan. Dit jaar een sprokkeling waarvoor minder in de archieven is gezocht maar veelal wandelende door Baarlo is ontstaan. Door te kijken, praten en te luisteren. In veel ontmoetingen zijn interessante verhalen te bespeuren die de geschiedenis niet zullen wijzigen maar die juist getuigen van het verleden dat heel dicht bij de mensen staat en vaak in de vergetelheid dreigen te geraken. Wie weet nog, dat amper 50 jaar geleden oud minister-president Gerbrandy naar Baarlo kwam om een uit de hand gelopen ruzie op te lossen of waarom op een zilveren bruiloft een mandje met brood werd aangeboden?

Met een taaie volharding is de schrijver, Harie Görtz, druk aan de slag om op zijn karakteristieke manier die typisch Baarlose zaken te verwoorden. Door zijn talrijke ontmoetingen lukt het hem ook om veel tot nog toe onbekend fotomateriaal te verzamelen dat zijn uitgave zal verduidelijken. Slechts weinigen heeft hij tot nog toe een beperkte inzage gegeven in zijn pennenvrucht. Ruim voor de feestdagen zal het boek klaar zijn. Meer hierover laten wij u weten via Op den Baum en in het Baarloos Verleden van oktober.

Dat het weer een echte Baarlose sprokkeling zal worden staat vast. Laat u verrassen!

WEBSITE

Zoals U onlangs in Op den Baum heeft kunnen lezen, is de website van de Historische Werkgroep in januari volledig vernieuwd en gerestyled. De nieuwe website werd goed ontvangen.

In de vorige uitgave maakten we reeds melding dat onze nieuwe website bijna gereed was. Met enige trots kunnen we zeggen dat hij met veel succes in de lucht is. Het is de makers, Herman en zoon Edgar van Megen gelukt om er iets moois van te maken. Zeer gebruiksvriendelijk. Op een heldere manier wordt er veel informatie gegeven die gemakkelijk via diverse links is op te roepen. Niet

enkel teksten maar ook veel illustratiemateriaal. Klopten in het verleden veel leerlingen van middelbare scholen aan bij de Borch om informatie of het lenen van boeken, nu kan men terecht om op hedendaagse wijze informatie te verwerven. Voor iedereen een aanrader om er eens op rond te struinen.

Medio maart was de site al 1000 keer bezocht. Medio 2008 is er het voornemen om de site te verrijken met het bidprentjesbestand van de HWG en een historische database. U vindt de website onder: <http://deborcht.baarlo.com>

SCHENKINGEN VANAF NR. 20

Steeds opnieuw worden we verrast door schenkingen, welke we van u ontvangen. Zo ook nu weer!

De laatste maanden verrijkte u ons met de volgende archivalia o.a.:

P. Vestjens, Baarlo afkomstig van de fam. Görtz, Raayerhof: 1x schilderij mevr. Hutjens-Koene en 1 x plaatwerk van kunsthandel DARCO, Lomstraat 50, Venlo.

Piet van der Haas, Baarlo: 1x kantoorstool.

Jan Peeters, Pr. Margrietstraat 1: bidprentjes en 'n kopie Tuinbouwteelt-vergunning jaar 1937.

P. Vestjens, Baarlo: bidprentjes

M.G. Bouten, Kaasdonck 4: bidprentjes

N.N.: bidprentjes

An Smits-Thijssen, Maasbree: boekje: Ons Speeluur, deel I 1939.

Boekje 1931, Het Openluchtspel op de lagere school.

Karel Fleuren, Baarlo

2 grote foto's R.K. Land- & Tuinbouwschool, Venlo.

Familie Hutjens, Baarlo: tijdschriften Mooi Limburg.

G. Poulissen, Baarlo: Sprookjes uit Japan,

Noemi Martelares (1955)

Thé Kusters, Baarlo: IJzeren kanonskogel.

IN MEMORIAM JACQUES SEGERS

Op het eind van het afgelopen jaar heeft de werkgroep afscheid genomen van een van haar oprichters, de heer Jacques Segers die daags voor kerstmis overleed.

Vanaf het eerste uur was hij actief lid van de werkgroep. In goede gezondheid wist hij een gezegende leeftijd te bereiken. Hierdoor was hij in staat om tot kort voor zijn overlijden het wel en wee van de Borch te volgen en de vergaderingen bij te wonen. Zijn herinneringen gingen ver terug waardoor zijn adviezen en tips waardevol waren voor de vereniging.

Jacques was een verenigingsman die volop in de gemeenschap stond en als geen ander bekend was met zijn Baarlo. Hij was veelzijdig en was in zijn lange leven op velerlei terrein en bij veel

verenigingen actief, vooral de geschiedenis had zijn voorkeur.

Op zijn eigen karakteristieke wijze begroette hij de mensen en informeerde naar hun wel en wee. Hij had een positieve levenshouding en gaf die door.

In zijn leven had hij steeds oog voor historische zaken die dreigden verloren te gaan. Velerlei bescheiden, foto's, teksten en ander archiefmateriaal verzamelde hij, ordende deze zaken en bewaarde ze met zorg. Grote delen van zijn archief zijn nu in het bezit van de Borcht gekomen. Hiervoor moeten we hem en zijn familie dankbaar zijn. Zaken die anders verloren waren gegaan kunnen nu nog hun dienst bewijzen. Hierdoor is zijn invloed ook na zijn verscheiden de werkgroep en de dorpsgemeenschap tot nut. Jacques bedankt.

TER BORCHT

Het zal u niet ontgaan zijn dat ons verzorgingshuis eindelijk een echte naam heeft gekregen.

Baarlonaren kregen de kans hun ideeën naar voren te brengen. Zo is de naam gegeven die door een van de bewoners, mevr. Thea Peeters-Coenen, is aangedragen. Ook de diverse afdelingen hebben namen gekregen die herinneren aan al dan niet verdwenen behuizingen in ons dorp. Het is te hopen dat de bewoners van Duivenhof, Hoverhof, Schereshof en Speulhof zich zich veilig weten en gelukkig voelen in Ter Borcht zoals eens de Baarlonaren zich beschermd wisten door of in de Borcht, het huidige kasteel d'Erp. Om die link met de gebouwen die hun naam gaven te onderstrepen waren de huidige bewoners van die oude gebouwen, voor zover mogelijk, aanwezig bij de feestelijke onthulling van de nieuwe namen van Ter Borcht en haar afdelingen.

EEN TRADITIE TEN EINDE ?

Hebt u in de goede week in maart het geluid van de klepperende misdienaars ook gemist ?

Ik wel. Weer een stukje franje van het Rijke Roomse Leven verdwenen? Wordt het nu nodig om dit gebruik ten minste op papier te bewaren? Vooruit! Sinds mensenheugenis is/was het in Baarlo de gewoonte dat de misdienaars in de goede week met houten kleppers de huizen afgangen om een beloning te vragen voor hun diensten als misdienaar. De traditie wilde dat men hiervoor enkele eieren kreeg. Op de vrije woensdagmiddag en op Witte Donderdag werden bij de slaggers de grote korven, waarin het vlees werd rond gebracht, geleend. Ze werden bij de timmerman gevuld met houtkrullen zodat de opgehaalde eieren heel bleven. Op de kapelanie werden de eieren verzameld. De huishoudster zorgde voor de verdeling. Eerst werden er voor de pastoor, de kapelaan en de koster 50 stuks afgeteld. De rest was voor de *messedeenders* die dan elk toch op enkele tientallen eieren konden rekenen. In de tijd dat niet meer iedereen kippen had, werden de eieren steeds vaker vervangen door geld of snoepgoed. Het geld ging in een pot om in de zomer een uitstapje te maken, meestal naar de Efteling.

Hopelijk blijven de kleppers ratelen, niet alleen in de kerk als de klokken naar Rome zijn maar ook in de Baarlose straten.

SCHEPENBANKZEGEL BAARLO

Onlangs kwam bij onderzoek in de archieven een afdruk van het schepenbankzegel van Baarlo te voorschijn in een vrij goede staat. Dit zegel hebben wij gefotografeerd en kunnen het bijgaand tonen als een gedeelte van een akte opgemaakt in 1760.

OP DEN BAUM

Op 19 april 2008 is het 40 jaar geleden dat het eerste nummer van het weekblad Op den Baum verscheen. Het blad kwam mede door toedoen van pastoor Halmans uit Maasbree tot stand omdat de wekelijkse kerkdiensten niet meer werden opgenomen in het Dagblad voor Noord-Limburg. Er bestond indertijd al een gemeentelijke uitgave Op den Baum die negen keer per jaar onder de inwoners van Baarlo en Maasbree werd verspreid. Een nauwe samenwerking tussen Pastoor Halmans, drukker Herm Keltjens en burgemeester Schols leidde in 1968 tot een nieuwe uitgave van Op den Baum. Het blad telde ongeveer 1000 abonnees. Door inkomsten uit advertenties kon Op den Baum naderhand gratis huis aan huis worden verspreid. Het 40-jarig bestaan van het weekblad is een aardige gelegenheid om even terug te kijken op de nieuwsverspreiding zoals die vroeger plaatsvond. De naam Op den Baum verwijst naar de publicatie van nieuwsberichten op een lindeboom. In Baarlo stond de *nieuwsboom* op de Markt vóór café Centraal. Daar verzamelden zich de kerkgangers na het uitgaan van de kerk om het plaatselijke nieuws uit te wisselen. Ook de kerk verspreidde via haar klokken nieuws. Vroeger wist men precies wat de betekenis was van de klokkenslag. De pastoor deed eveneens mededeling in de kerk. Het betrof niet alleen kerkberichten maar ook wereldse zaken zoals bijvoorbeeld aankondigingen van openbare verkopen. Hier vandaan komt ook het oude Baarlose gezegde: *Geisse neet nao de kerk den kumpse auch niks te weite!* De kerkdeur werd vóór de Franse Tijd (1795-1814/15) gebruikt voor het aanhangen van ordonnantiën en verordeningen zodat iedereen daar kennis van kon nemen. Deze wijze van publicatie werd later vervangen door een publicatiekastje aan één van de pilaren van de oude kerkhofmuur. Het *boétedörpse niéts* werd mondeling overgebracht via kermisbezoek, voerlui, schippers en rondtrekkende kooplieden. In de Franse Tijd ontving de Mairie wel eens een brief van een Baarloos soldaat die dienst deed in het leger van Napoleon. De brief uit het verre buitenland werd direct door de veldwachter bij de familie bezorgd. Brieven van soldaten brachten wereldnieuws dicht bij huis. De veldwachter fungeerde naast bode ook als afroeper van gemeentenieuws. Het afroepen

gebeurde vanaf het balkon van het raadhuis op zondagochtend na de hoogmis zodat ook zij die niet konden lezen daarvan op de hoogte werden gesteld. In de 19^e eeuw verschenen de eerste kranten in onze regio. Aanvankelijk werden in Baarlo de edities uit Roermond gelezen. Ze vonden vooral afzet bij de dorpse notabelen. Ook in Venlo rolde een krant van de pers. In de jaren dertig van de 20^e eeuw was het lezen van deze *Nieuwe Venlosche Courant* gemeengoed en kende in Baarlo een verspreiding onder een breed lezerspubliek. Keren we heel even terug naar de editie van Op den Baum van 19 april 1968...wat waren de highlights in het eerste nummer? Op den Baum meldde onder meer het overlijden van dokter van Leer, de gerespecteerde en beminde huisarts die door een tragisch ongeluk om het leven was gekomen. Verder was er het nieuws dat Baarlo een eigen gemeentelager kreeg en wel in de fabriek van de familie Joosten. In het raadsverslag stond een opmerking van een raadslid. Hij was erg ontstemd over het feit dat de gemeente zo slecht opruimde. Een heugelijke mededeling betrof het behaalde succes van de Baarlose voetbalvereniging. Zij stond bovenaan in de 1^e klasse H.

DE HEERLIJKHEID BAARLO

Aan de heerlijkheid Baarlo waren heerlijke rechten verbonden. Deze waren, voor 1673 aan geen van de kastelen verbonden. Deze rechten kwamen toe aan de graaf die zich in 1339 Hertog van Gelre mocht noemen.

In 1673 verkocht de koning van Spanje als hertog van Gelre al zijn heerlijke rechten, zo ook die van het dorp Baarlo. Op 28 april 1674 werd Frederik Bertram van Laer beleend met één helft van de heerlijke rechten van Baarlo. De andere helft kwam in handen van Johan van Holoniën (Holoniën zu Neden). De benoemingsrechten werden bij toerbeurt volgens afspraak uitgeoefend.

Er zijn tal van processen gevoerd, omdat de heren het over diverse zaken niet altijd met elkaar eens waren en de afspraken niet altijd zo nauw namen. Er is heel wat geprocedeed, totdat in 1750 de familie van Bierens in het volledige bezit kwam der heerlijkheid.

De rechten omvatten de navolgende zaken:

1. De hoge –middele en de lage jurisdictie
2. Het patronaat van de kerk met zijn consequenties (o.a. voordragen geestelijken etc)
3. De jacht en visvangst
4. Fiscale voordelen
5. Het benoemingsrecht van de ambten (schout-deurwaarder)
6. Het recht tot het planten van bomen langs wegen en op gemeentelijke eigendommen
7. Zitting in het ridderschap van het overkwartier
8. Een bank in de kerk en het recht in de kerk te worden begraven, het recht wapens in

de kerk op te hangen en een tombe voor het hoofdaltaar

9. 1/3 van de grote tiende, waarde jaarlijks gemiddeld 1800 guldens.
10. Een privé kapel welke wordt bediend door een particuliere geestelijke
11. Cijnsrechten over 170 percelen gelegen in Baarlo, Kessel, Bree, Blerick en Oostrum (vergelijkbaar met kleine lenen)
12. De rechten om de inwoners de wegen te laten onderhouden en werkzaamheden te laten verrichten

Baarlose Sprokkelingen

Verkrijgbaar bij:

VERSPA HERENMODE

Verder kunt u telefonisch bestellen bij:

P.J.C. van der Coelen, 077-4771349

C.J.M. Vaessen, 077-4772182

Per e-mail: hwbaarlo@hetnet.nl

Via website: <http://deborcht.baarlo.com> (nieuw)

Lijst van voorradige Sprokkelingen

Nr.	Titel	Prijs €
12	De Zondagsdichter Mathijs Houba	5,00
17	Mathias Kessels. beroemde telg uit een Baarloos geslacht	5,00
18	Er was eens....Stockmanshof	7,50
20	Keuk en Kukskes Officiële en officieuze persoonsnamen in Baarlo	7,50
23	Over Pillekens en Pasteyen	10,00
27/28	Baarlo, bezet bevrijd 1940-1945	15,00
32	De Hoffacker	7,50
33	En weer werd de vijand verslagen	10,00
34	De Borch te Baarlo	29,50
35	Het agrarische verenigingsleven in Baarlo, 1871-2001	22,50
36	Anderhalve eeuw Fanfare Gezelschap Baarlo 1852-2002	22,50
37	Soeterbeek. De geschiedenis van een oud buurtschap.	22,50
40	Winters van den Speulhof	22,50
41	Goederen van naam te Baarlo I (Toponiemen)	22,50
Extra	Van St. Jozefklooster naar Kloosterhof, 1903-1995	10,00
Extra	Een opmerkelijke vondst in Baarlo	1,50
Extra	Lijst van namen van militairen uit de Franse tijd	5,00
Extra	Vervolglijst van namen van militairen uit de Franse tijd	5,00

Deze uitgave is verzorgd door de werkgroep

Baarloos Verleden:

Hub Brueren

Jan van der Coelen

Jan Wijnhoven